

Actieplan Regiegroep Brunssum Schoon 2025 – 2026

Inhoud

Inleiding	3
1. Start van de Regiegroep Brunssum Schoon in 2020	5
2. Aanpak van zwerfafval	9
2.1 Plan van aanpak Zwerfafval 2023	9
2.2 Aanvullende acties	11
3. Actieplan 2025 – 2026	15
3.1 Integrale aanpak	15
3.2 Prioriteit	16
3.3aan de slag	16

Inleiding

De opzet van 'Brunssum Schoon' om een schoner Brunssum te krijgen, vindt haar oorsprong in 2019-2020. In die tijd, en daarvoor, waren inwoners al actief met het opruimen van zwerfafval. Henri Ummels en Bob Evers, twee inwoners die zich al inzetten voor schoonhouden van hun buurt, hebben toen een oriënterend gesprek gehad met toenmalig wethouder L'Espoir over de uitwerking van het idee om Brunssum-breed aan de slag te gaan. Naast een bredere oriëntatie over het onderwerp zwerfafval was dit gesprek ook bedoeld om te komen tot een structurele werkwijze die recht doet aan het gedachtegoed 'Brunssum Schoon' en dat dat meer is dan 'zomaar een opruimactie organiseren'. Dit alles vanuit de optiek om te komen tot bewustwording en van bewustwording naar gedragsverandering.

Beide inwoners zijn vanaf dat moment veel met elkaar opgetrokken, hebben ideeën uitgewerkt en stonden samen aan de start van de Regiegroep Brunssum Schoon. Henri en Bob tekenden in juni 2020 een actiepuntenplan op. Hierin stonden 34 punten, verdeeld over een negental deelgebieden om te komen tot een schoon Brunssum. Eén van hun voornaamste actiepunten was het formeren van een regiegroep. Dat, en een veel andere punten, zijn de afgelopen jaren opgepakt in deze Regiegroep Brunssum Schoon.

Vanaf dat moment bestaat de regiegroep uit een aantal inwoners en een kleine vertegenwoordiging vanuit het college van B&W en de ambtelijke organisatie. De regiegroep is de afgelopen periode verder doorontwikkeld en uitgebreid en heeft inmiddels meer 'status' gekregen. Insteek was en is om onder andere inwoners actief te betrekken bij de aanpak van zwerfafval en als zodanig een plaats te hebben in de regiegroep. Anno 2024 bestaat de Regiegroep Brunssum uit de volgende personen:

Inwoners:	Henri Ummels en Jan Willem Walmink
Gemeente:	wethouders Brüning en Janssen
	Ruud Roos, beleidsmedewerker milieu & duurzaamheid
	Mischa van Baardewijk, uitvoerder Openbare Ruimte
	Bob Evers, kwartiermaker participatie
	Nydia Ruijpers, coördinator VTH

Vanuit de regiegroep worden verbindingen gemaakt met andere collega's binnen de gemeente en/of externe partners (denk aan inwoners, ondernemers/bedrijven, maatschappelijke partners etc.) om de speerpunten uit te werken en uit te voeren. De regiegroep komt maandelijks bij elkaar en bespreken lopende thema's aangevuld met eventuele nieuwe (ad hoc-) zaken.

Als uitvloeisel van deze regiegroep is in maart 2023 vanuit de gemeente het Plan van aanpak Zwerfafval opgesteld waarin een vijftal speerpunten zijn beschreven met betrekking tot (de aanpak van) zwerfafval. Deze speerpunten zijn voortgekomen uit een, door Planterra uitgevoerd, vooronderzoek. Met deze vijf punten is de Regiegroep Brunssum Schoon het afgelopen anderhalf jaar aan de slag gegaan.

In dit kader is het van belang om te weten dat de Regiegroep Brunssum Schoon onderstaande definitie van 'zwerfafval' hanteert:

Alles wat niet in het straatbeeld past, al het afval dat zwerft in de openbare ruimte, door de mens bewust of onbewust veroorzaakte rommel, waaronder ook dumpingen en bijplaatsingen, verkeerd aangeboden PMD-zakken, drugsafval, autobanden, vuurwerk en hondenpoep. Ook graffiti is een aandachtspunt.

Met het oog op morgen is het altijd goed om terug te kijken naar wat de regiegroep bereikt heeft en welke actiepunten nog openstaan. Hiervoor kijken we terug naar de actiepunten uit 2020 en het Plan van aanpak uit 2023. De leden van de Regiegroep Brunssum Schoon hebben onafhankelijk van elkaar de vooropgestelde actie- en speerpunten beoordeeld en gekeken of deze punten een vervolg moeten krijgen in het nieuwe actieplan. De uitkomst van de beoordeling en het hierop volgende overleg heeft geleid tot een nieuw actueel actieplan voor de Regiegroep Brunssum Schoon voor de jaren 2025-2026.

In hoofdstuk 1 wordt een reflectie gegeven op de actiepunten uit 2020. In hoofdstuk 2 kijken we naar de stand van zaken van de genoemde speerpunten van het vigerende Plan van aanpak Zwerfafval uit 2023. In hoofdstuk 3 vindt de vertaalslag plaats naar een actieplan voor de jaren 2025-2026.

Bij alle hieronder opgesomde punten dient de realiteitszin voor ogen te worden gehouden. Namelijk hoe goed of slecht is het nu daadwerkelijk in Brunssum? Excessen zullen er altijd zijn, en dat mag het overall-beeld niet verstoren.

1. Start van de Regiegroep Brunssum Schoon in 2020

De gemeente heeft de taak om de omgeving schoon en opgeruimd te houden. Dit is onder andere belegd bij Reinigingsdiensten Rd4 en bij de medewerkers van de afdeling Openbare Ruimte in samenwerking met Betere Buren. Zij maken onze wijken en buurten stelselmatig schoon. Maar ook inwoners zijn zich steeds meer bewust welke rol zij zelf kunnen hebben om te wonen en verblijven een in schone gemeente, buurt of straat. In 2019-2020 is vanuit die gedachte de (tegenwoordig genoemde) Regiegroep Brunssum Schoon ontstaan.

Het idee om deze regiegroep in het leven te roepen, komt voort uit een idee/initiatief van 2 inwoners van Brunssum: Henri Ummels en Bob Evers. Beiden, naast vele anderen, actief in hun eigen buurt en zagen afzonderlijk van elkaar dat het incidenteel opruimen van zwerfafval onvoldoende was om Brunssum schoon te krijgen en te houden. Henri en Bob zijn daarom gezamenlijk aan de slag gegaan om ideeën uit te werken. Hun insteek was om te komen tot een structurele werkwijze die recht doet aan het gedachtegoed 'Brunssum Schoon' en die meer is dan 'het zomaar organiseren van een opruimactie'. Dit alles vooral gericht vanuit de optiek om te komen tot bewustwording van een schoon Brunssum.

Hiermee is het ontstaan van de Regiegroep Brunssum Schoon min of meer een feit. Uit al hun ideeën en gesprekken met andere betrokkenen schreven zij in juni 2020 een actiepuntenplan. In dit plan stonden 34 actiepunten, verdeeld over een negental deelgebieden, over de aanpak van zwerfafval of beter gezegd hoe te komen tot een schoon Brunssum:

1. Planning, aansturing en monitoring effectiviteit;
2. Verkrijgen financiële middelen, kennis en capaciteit;
3. Communicatie en bewustwording;
4. Aandacht voor verbetering imago Brunssum;
5. Zwerfafval voorkomen;
6. Opstellen en handhaving regels die zwerfvuil voorkomen;
7. Slimmer opruimen van zwerfvuil en goed gedrag belonen;
8. Aanmoedigen inwoners om afval in hun directe omgeving op te ruimen;
9. Rechtvaardiger opruimen van zwerfafval.

Eén van de toenmalige voornaamste actiepunten was het formeren van een regiegroep. Deze regiegroep zou moeten bestaan uit een combinatie van betrokken inwoners, wethouders en ambtenaren zodat de aanpak een som van velen zou zijn. Los van de gezamenlijke aanpak draagt het formuleren van een regiegroep ook bij aan een betere beeldvorming over het onderwerp zwerfafval. Tot slot geeft het blijk van het serieus nemen van bewonersinitiatief om, in nauwe samenwerking met de gemeente, bewoners te mobiliseren tot, maar meer nog bewust te maken van de aanpak van zwerfafval.

Gedurende de afgelopen jaren heeft de Regiegroep Brunssum Schoon zich niet alleen tot het gespreksonderwerp zwerfafval beperkt. Het is breder georiënteerd met daarbij de aanpak/voorkoming van zwerfafval zeker als prioriteit één. Andere onderwerpen die relateren met zwerfafval hebben in de kern te allen tijde te maken met de verbetering van de ervaren leefomgeving. Een voorbeeld hiervan is de herinrichting van de N276.

De 34 actiepunten zijn de afgelopen jaren zo goed als mogelijk opgepakt in de Regiegroep Brunssum Schoon. De leden van de regiegroep hebben voor de zomer 2024 de actielijst kritisch bekeken en aangegeven welke actiepunten uit 2020 nog steeds actueel zijn én dus aandacht verdienen. In tabel 1 staan 14 actiepunten uit de lijst van 2020 die worden meegenomen in het actieplan 2025-2026.

Tabel 1. Actiepunten uit 2020

Actiepunt		Uitleg	Opgenomen in het Actieplan RBS 2025-2026
4	<i>Inrichten monitoringsfunctie zwerfvuil</i>	De afgelopen jaren is hiertoe gebruikt gemaakt van de jaarlijkse uitslag van de monitoring (schouw) in het kader van de subsidieregeling zwerfafval. Vanaf 2023 was deze monitoring niet meer verplicht. Monitoring geeft een goed objectief beeld van de situatie buiten, al is het altijd een moment opname. Desalniettemin is het goed om te kijken naar de mogelijkheid om de situatie buiten objectief te scoren. Naast het uitvoeren van een schouw kunnen de meldingen via de BinnenBeter-app als een signaalfunctie worden gebruikt.	D Monitoring & Beeldkwaliteit
5	<i>Aangaan en onderhouden van contacten met bedrijven en instellingen die kunnen ondersteunen bij de bestrijding van zwerfvuil</i>	Zoals gezegd vergt de aanpak van zwerfafval in de openbare ruimte afstemming en samenwerking met veel partijen die werkzaam zijn in de openbare ruimte dan wel die partijen die een rol kunnen spelen in het ontstaan en voorkomen van zwerfafval. Samen staan we sterkere, samen komen we verder.	A Participatie C Preventie
9	<i>Werven vrijwilligers via Wijkteams, CMWW-vrijwilligerscentrale, social media</i>	Het zal belangrijk blijven om het eigen verantwoordelijkheidsgevoel voor de eigen straat en buurt te stimuleren. Hierdoor zullen nog meer mensen incidenteel of structureel actief bijdragen aan het schoonhouden van Brunssum.	A Participatie C Preventie
10	<i>Gedragbeïnvloeding door middel van communicatie</i>	Zie 9	A Participatie C Preventie
11	<i>Bevorderen bewustwording over schade voor mens, dier en milieu door zwerfvuil</i>	Zie 9	A Participatie C Preventie
12	<i>Onder de aandacht brengen van de mogelijkheden om overlast door afval of zwerfvuil te melden</i>	Zie 9 Hiervoor bestaat inmiddels de BuitenBeter-app en voor intern de BinnenBeter-app. Communicatie heeft plaatsgevonden echter blijkt dat nog lang niet iedereen dit weet. Meenemen in de communicatiekalender en op andere manieren, bijv. via social media, kenbaar maken.	A Participatie C Preventie D Monitoring

Actiepunt		Uitleg	Opgenomen in het Actieplan RBS 2025-2026
		De meldingen kunnen dienen als informatie de aanpak van zwerfafval nog beter te sturen (zie ook 4).	
14	<i>Gerichte aandacht voor het beter opruimen van onze visitekaartjes</i>	Brunssum heeft een aantal entreés waarop bezoekers de stad binnenkomen als ook plekken waar Brunssum trots op is: de visitekaartjes. Verloedering geeft niet bepaald een welkomstgevoel. Deze plekken verdienen dan ook meer aandacht.	B Hotspots
15	<i>Organiseren van een 'Parelpoetsdag'</i>	De naam voor een Brunssumse dag om de stad schoon te maken (brede zin van het woord).	A Participatie C Preventie
16	<i>Aanpak overlast bij afval-inzamelplekken Rd4 (glas, papier en textiel)</i>	Bij de centraal in buurten aanwezige locaties voor het gescheiden aanbieden van diverse grondstoffen is soms sprake van het bijplaatsen van afval. Afval trekt afval aan en draagt daarmee bij aan de overlast voor directe buurt.	A Participatie B Hotspots
18	<i>De 25-metermaatregel opnieuw onder de aandacht brengen bij winkels en bedrijven. De regels handhaven en positief gedrag belonen.</i>	Samenpakken met 10; communicatie. Attenderen op de 25 meter maatregel. Attenderen op meerwaarde van een schone (winkel-)omgeving. Positief belonen van schone gebieden door bijv. artikel in Brunssums blad en/of op Buro Brunssum.	A Participatie C Preventie
20	<i>Handhaving op het gebied van afvaldumping en zwerfvuil in het algemeen</i>	Daar waar opgetreden kan worden tegen het ontstaan van zwerfafval moet dat niet worden nagelaten.	B Hotspots
22	<i>Betere afstemming tussen gemeentebedrijven, Betere Buren en Rd4</i>	Volgorde van opruimen zodat het niet conflicteert. Voorbeeld maaien van groenstroken terwijl er allerlei blikjes in liggen. Kijken of er tot afspraken/afstemming gekomen kan worden waarbij er niet naast elkaar maar met elkaar gewerkt wordt aan het schoonhouden van de stad.	A Participatie C Preventie
25	<i>Adoptie van gebieden door bewoners</i>	Naast het structureel of incidenteel opruimen van zwerfafval in een deel van Brunssum zou er gekeken kunnen worden naar de mogelijkheid dat inwoners, instellingen etc. de verantwoordelijkheid voor het	A Participatie

Actiepunt		Uitleg	Opgenomen in het Actieplan RBS 2025-2026
		schoonhouden van een deel van de openbare ruimte.	
29	<i>Vrijwilligerswerk voor bestrijding van zwerfvuil leuker en aantrekkelijker maken</i>	Het opruimen van zwerfafval wordt nog vaak gezien als “het uitvoeren van een taakstraf”. Iets dat je verplicht bent te doen en dat terwijl alle inzet hiertoe berust op vrijwilligheid. Iedereen verblijft het liefst op een schone plek. Het daartoe aan bijdragen moet niet gezien worden als een belasting maar als iets waar je voldoening uit haalt. En door het in gezamenlijkheid draagt het ook nog eens bij aan de saamhorigheid in straat of buurt en kan het een start zijn tot een feestje.	A Participatie C Preventie

2. Aanpak van zwerfafval

In 2023 is, naar aanleiding van een drietal raadsmoties¹ uit 2020 en 2022, het Plan van aanpak zwerfafval geschreven. Hierbij werd enerzijds (2020) opgeroepen tot het ondersteunen van bewonersinitiatieven met betrekking tot het opruimen van zwerfafval en anderzijds (2022) aandacht gevraagd voor de integrale aanpak van (zwerf)afval. Los van het schrijven van het Plan van aanpak zwerfafval hebben de moties ook geleid tot de verdere doorontwikkeling van de Regiegroep Brunssum Schoon tot waar ze nu staat.

Hieronder staat in het kort de totstandkoming beschreven van het Plan van Aanpak Zwerfafval en de hierin opgenomen speerpunten.

2.1 Plan van aanpak Zwerfafval 2023

In de tweede helft van 2022 is door onderzoeksbureau Planterra een vooronderzoek uitgevoerd waarbij gekeken is naar alle facetten ten aanzien van aanpak van zwerfafval in de breedste zin van het woord. Welke plannen en ambities zijn er, wie doet wat, hoe werd de openbare ruimte er varen etc. etc. Uit het vooronderzoek kwam naar voren dat:

- er meer regie gevoerd moet worden vanuit de regiegroep;
- de regiegroep moet worden uitgebreid met vertegenwoordigers van de afdelingen Openbare Ruimte en Veiligheid, Toezicht en Handhaving;
- er duidelijke speerpunten moeten worden benoemd.

Op basis van het vooronderzoek is in maart 2023 door het college een Plan van aanpak Zwerfafval vastgesteld waarin vijf speerpunten (zie tabel 2) zijn opgenomen waarmee de gemeente aan de slag gaat. De gemeenteraad heeft aansluitende via een raadsinformatiebrief kennis kunnen nemen van het plan van aanpak.

De regiegroep heeft voor de zomer 2024 per speerpunt beoordeeld wat de status hiervan is en of het speerpunt al dan niet een vervolg krijgt in het nieuwe actieplan 2025-2026.

Tabel 2. Speerpunten uit het Plan van aanpak Zwerfafval 2023

Speerpunt ²	Status	Opgenomen in het Actieplan RBS 2025-2026
1. Plaatsingsrichtlijn openbare prullenbakken		
Vanuit het vooronderzoek bleek een grote behoefte aan een plaatsingsrichtlijn voor de openbare prullenbakken. In het kader van het voorkomen van zwerfafval is dit een belangrijke flankerende maatregel. Daartoe moet het areaal openbare prullenbakken op orde zijn: het juiste type bakken op de juiste plekken, in de juiste hoeveelheid, met de juiste ledigingsfrequentie.	Deels afgerond. De locaties van de prullenbakken alsmede een indicatie van de vulgraden zijn gedeeltelijk in kaart gebracht, maar moet nog wat verder worden aangevuld en verfijnd	D Monitoring & Beeldkwaliteit

¹ Motie Zwerfvuil en overheidsparticipatie (26-5-2020), Motie Openbare prullenbakken en zwerfafval (25-1-2022) en Motie Brunssum schoonmaken en schoonhouden (25-1-2022)

² Het betreft hier de tekst zoals opgenomen in het Plan van aanpak uit 2023. Mogelijk dat de actualiteit de tekst inmiddels heeft ingehaald.

Speerpunt ²	Status	Opgenomen in het Actieplan RBS 2025-2026
Vooraf over de hoeveelheid en de plaats van de prullenbakken is nogal eens discussie. Parallel aan het schrijven van het Plan van aanpak is een Plaatsingsrichtlijn openbare prullenbakken geschreven.	De van oudsher bekende hondenpoepbakken zijn al steeds meer vervangen door een reguliere prullenbak. De algemene insteek is om in Brunssum in principe ³ straks nog maar één type prullenbak te plaatsen.	
2. Afvalscheiding openbare prullenbakken		
Vanuit een van de moties is de behoefte uitgesproken om te onderzoeken of het afval uit de prullenbakken en het ingezamelde zwerfafval verder gescheiden zou kunnen worden, opdat het als grondstof zou kunnen worden ingezet. Dit onderzoek zou kunnen plaatsvinden met externe ondersteuning. Belangrijk daarbij is de landelijke ontwikkelingen in beeld te houden. Inmiddels is het statiegeld voor kleine plastic flesjes een feit. Sinds de invoering ervan is het aandeel van deze stroom in het zwerfafval substantieel afgenomen. De verwachting is, dat hetzelfde zal gaan gelden voor blikjes met de invoering van statiegeld daarop per 1 april aanstaande ⁴ . Met het wegvallen van deze stromen zijn de meest waardevolle grondstoffen uit het zwerfafval verdwenen. Bovendien wordt landelijk een onderzoek voorbereid naar de samenstelling van het afval uit openbare prullenbakken. Daarmee dringt de vraag naar het nut, de noodzaak en de prioriteit van een dergelijk onderzoek zich op.	Afgerond Is achterhaald gezien de statiegeldverplichting op plastic-flesjes en blikjes. Hierdoor vind je deze items nagenoeg niet meer terug in de prullenbakken of het zwerfafval. Hierdoor hoeft dit speerpunt niet meegenomen te worden naar een komende periode. Misschien wel goed om op te merken dat door de afdeling Openbare Ruimte wel is gekeken naar de kwaliteit van het afval uit de prullenbakken. In eerste instantie betrof dit het gescheiden ingezamelde PMD-afval uit de in het centrum geplaatste PMD-prullenbakken. Als gevolg van de vervuiling door ander (rest)afval kon de kwaliteit niet gezien worden als PMD-afval. Zeker niet nadat het aandeel plasticflesje als gevolg van statiegeld sterk was afgenomen.	Nee
3. Hotspots		
Dit punt richt zich vooral op plekken waar regelmatig - zwerfafval of afvaldumpingen worden aangetroffen, - bijplaatsingen van afval bij ondergrondse containers en de directe omgeving daarvan en - verkeerd aangeboden PMD. Een verbetering in de situatie bij deze hotspots zal naar verwachting ook een verbetering van de beeldkwaliteit opleveren in de gebieden die slechter dan B scoren. Om deze verbetering te bewerkstelligen zal kunnen worden ingezet op gedragsinterventies, waarbij wordt gefocust op doelgroep(en), oorzaken van het probleem en doelgedrag. Met name voor bijplaatsingen is het	Meenemen Wordt al op ingezet. Nu zien hoe we meer preventief en mogelijk repressief op bepaalde punten kunnen optreden. Zal vooralsnog een aandachtspunt zijn en wordt dan ook meegenomen in het volgend actieplan.	B Hotspots

³ Het voornemen bestaat om in Brunssum slechts één type prullenbak te plaatsen. Echter in het centrumgebied en bij het Clemensdomein zijn andere prullenbakken geplaatst. Ter voorkoming van kapitaalvernietiging zullen deze prullenbakken niet vervangen worden.

⁴ Ter volledigheid: het betreft hier 1 april 2024!

Speerpunt ²	Status	Opgenomen in het Actieplan RBS 2025-2026
voor de hand liggend om een koppeling te maken met het opruimen van zwerfafval in de wijken ⁵ . Daarbij kan gedacht worden aan het inzetten van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Ook de rol van handhaving dient besproken te worden.		
4. Participatie		
Dit punt gaat over het vergroten van de betrokkenheid van bijvoorbeeld inwoners, ondernemers en scholen bij het voorkomen en opruimen van zwerfafval, waarbij er ook oog dient te zijn voor de verschillen tussen wijken / buurten en het ambitieniveau van de participerende bewoners ten aanzien van de beeldkwaliteit. Aandacht zou uit kunnen gaan naar de eigen verantwoordelijkheid van ondernemers voor het schoonhouden van de omgeving van hun bedrijf ⁶ . Er zou tevens geïnventariseerd kunnen worden wat mensen nodig hebben of wat ze motiveert om te participeren, bijvoorbeeld door een enquête uit te zetten. Doel kan zijn om te komen tot een participatieplan of -scenario. De rol van citybranding (Ons <i>schone</i> Brunssum) zou onderzocht kunnen worden.	Meenemen Is al uitgebreid sinds de start van de regiegroep maar blijft de aandacht houden. Uitbreiding van de inwoners en andere stakeholders is essentieel. Andere stakeholders zoals: ondernemers/ winkeliers, (basis-)scholen en woningcorporaties.	A Participatie
5. Preventie		
Communicatie en gedragsbeïnvloeding kunnen worden ingezet om het voorkomen van zwerfafval te bewerkstelligen. Extra aandacht kan dan behalve naar inwoners, ondernemers en scholieren, ook uitgaan naar de samenwerking met Rd4 en in Parkstadverband. Het is belangrijk om te weten wat inwoners en ondernemers al weten over bijvoorbeeld de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval, hoe ze afval kunnen beperken of voorkomen en hoe ze de situatie rondom zwerfafval beleven. Een communicatieplan, gericht op gedragsverandering, zou het resultaat kunnen zijn.	Meenemen Ook betreft dit speerpunt zijn we al op de goede weg. Dit kan intensiever, bijv. communicatie. Bepaalde vormen zoals bronaanpak is niet in onze directe 'span of control' (bijv. statiegeld op blik). Hoe dan ook nemen we dit punt mee naar een volgende periode ter verdere inhoudelijke uitwerking en concrete actiepunten.	A Participatie C Preventie

2.2 Aanvullende acties

Naast het werken aan de vijf speerpunten zoals opgenomen in het plan van aanpak zijn in de afgelopen twee jaar ook een aantal andere zaken opgepakt die vanuit het perspectief van de doelstelling van de Regiegroep Brunssum Schoon het melden waard zijn.

⁵ Dijksterhuis & Van Baaren (2015)

⁶ Er ligt bijvoorbeeld op grond van art. 16 Afvalstoffenverordening Brunssum 2023 al een verplichting dienaangaande.

Faciliteren van vrijwilligers

Vanuit de gedachte dat je vrijwilligers niet alleen moet stimuleren tot het opruimen van zwerfafval, zijn vrijwilligers vanaf het begin gefaciliteerd voor het uitvoeren van hun opruimacties. De gemeente versterkt afvalgrijpers, zakringen of andere voorzieningen om het zwerfafval oprapen. Diegene die structureel zwerfafval opruimen krijgen deze voorzieningen in eigen beheer. Voor deze groep bestaat ook de mogelijkheid om een afvalpas ter beschikking te krijgen zodat het verzamelde zwerfafval aan het einde van de inzameling direct kan worden weggegooid.

Aan groepen die incidenteel een opruimactie organiseren worden afvalgrijpers etc. beschikbaar gesteld. Na de actie worden alle spullen alsook de volle afvalzakken door de gemeente opgehaald.

Actieplan RBS 2025-2026

A Participatie Om draagvlak en enthousiasme te creëren en te behouden ten aanzien van de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een schoon Brunssum is het goed om personen of instanties die hun straat of buurt vrijhouden van zwerfafval te blijven faciliteren in opruimmiddelen.

E Financiën Het zal van belang zijn om hiervoor (structureel) budget te reserveren.

Bedanken van vrijwilligers

Het schoonhouden van de openbare ruimte door inwoners gebeurt op basis van vrijwilligheid, ieder vanuit zijn eigen drijfveer. Vanwege het effect dat van dit werk uit gaat in de gemeente maar vooral hun eigen buurt (wie vindt het nou niet fijn dat hun buurt er opgeruimd uit ziet) krijgen de mensen die structureel zwerfafval opruimen namens de regiegroep en gemeente een bedankje.

Actieplan RBS 2025-2026

A Participatie Om draagvlak en enthousiasme te creëren en te behouden ten aanzien van de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een schoon Brunssum is het goed om diegene die (min of meer) structureel actief zijn met het opruimen zwerfafval als blijk van waardering op de een of ander manier te bedanken.

E Financiën Het van belang zal om hiervoor (structureel) budget te reserveren.

Doneerringen

Ondanks dat er statiegeld op zit werden er nog altijd plastic flesjes en blikjes in prullenbakken weggegooid. Zonde want hierdoor worden waardevolle grondstoffen weggegooid. Daarnaast kun je er een ander ook een plezier doen die het blikje of flesje wel gaat inleveren.

Om dit te voorkomen zijn als proef op een achttal prullenbakken in het centrum en bij de winkelcentra in Brunssum Noord en Treebeek een zogenaamde doneerring geplaatst. Een doneerring is een soort flesjeshouder die aan een prullenbak wordt gehangen. In de ring kunnen mensen hun lege statiegeldflesje of -blikje zetten. Andere mensen kunnen de flesjes en blikjes vervolgens verzamelen en het statiegeld innen. Zo wordt voorkomen dat flesjes of blikjes met statiegeld in het restafval terecht komen en alsnog verbrand worden in plaats van gerecycled. Daarnaast gaat het in principe ook zwerfafval tegen, omdat mensen flesjes in de ring zetten in plaats van op straat gooien.

Het fenomeen dat je vooral in de grote steden zag dat openbare prullenbakken worden leeggegooid/opengebroken om zo aan de eventuele flesjes of blikjes te komen, is in Brunssum gelukkig niet zichtbaar geweest.

Of de doneerringen een succes zijn, is niet overduidelijk vastgesteld. Bij steekproeven op de locaties zijn nauwelijks flesjes of blikjes aangetroffen. Of men weet niet waarvoor de ringen bedoeld⁷ zijn, of voorzien niet in de functie die ze hebben omdat blikjes en flesje worden ingeleverd. Een verder uitrol van de doneerringen heeft niet meer plaatsgevonden.

Actieplan RBS 2025-2026

A Preventie Ondanks de landelijk gesignaleerde afname van blikjes en plastic flesjes in zowel zwerfafval als afval in prullenbakken zou het goed zijn om de doneerringen onder de aandacht te brengen en het gebruik te monitoren.

PMD-haken

Weggewaaid PMD-zakken vormen vaak een doorn in het oog en kunnen zwerfafval tot gevolg hebben. Om die reden is gestart met ophangen van zogenaamde PMD-haken. Aan deze haken kunnen de PMD-zakken worden opgehangen. Naast het voorkomen dat de zakken kunnen wegwaaien, is er minder sprake van het aanvreten door dieren omdat de zakken van de grond hangen. Als zodanig werkt het systeem maar heeft toch geleid in een nadelig effect. De haken nodigen uit tot vroegtijdig aanbieden van PMD-zakken. Ontsierende voor het straatbeeld en een ergernis voor vele inwoners. Redenen om vanuit de regiegroep actie te ondernemen om dit fenomeen tegen te gaan.

Daar waar de zakken te vroeg worden aangeboden krijgen de directe bewoners van de locatie een brief. Hierin worden zij gewezen op de regels rondom het aanbieden van PMD-afval. Als er nogmaals te vroeg PMD wordt aangeboden worden de haken hier weggehaald. Deze werkwijze resulteert in goed navolgs gedrag, al blijven er altijd locaties waar de situatie onveranderd blijft (haken of niet).

Actieplan RBS 2025-2026

A Participatie De wijze van gebruik van de PMD-haken is een kwestie van gedrag. Via communicatie en de ingeslagen weg van handhaven moet “misbruik” voorkomen worden en bijgevolg de nadelige effecten hiervan minimaliseren. Dit geldt overigens ook voor locaties waar geen haken zijn en PMD-afval gewoonweg buiten wordt gezet.

B Hotspots Inzetten op signaleren, aanschrijven en handhaven.

C Preventie Het foutief gebruik van de PMD-haken alsmede het niet juist aanbieden van het afval als zodanig (andersoortig afval in de PMD-zakken) is een vorm van gedrag. Via communicatie inwoners blijven attenderen op wat wel of niet mag.

Wrappen prullenbakken

In de loop van 2024 zijn tien prullenbakken gewrapt en voorzien van stijliconen van Brunssum (zie de foto op het voorblad van dit actieplan). Deze prullenbakken zijn op een aantal locaties in Brunssum geplaatst. De eerste reacties van de inwoners over de prullenbakken waren positief. Nader onderzoek moet nog uitwijzen wat het effect is van tien gewrapte prullenbakken.

Actieplan RBS 2025-2026

D Monitoring & beeldkwaliteit Ondanks dat de reacties positief zijn, moet nader bekeken worden welk effect de frisse uitstraling van de gewrapte heeft op het gebruik alsmede de directe omgeving van deze prullenbakken. Als dit effect beter inzichtelijk is gemaakt, dan zal pas een keuze gemaakt worden welk vervolg dit zal krijgen.

⁷ Bij de introductie heeft jammer nagenoeg geen communicatie plaatsgevonden over de functie van de doneerhaken.

Optimalisatieplan prullenbakken

In het Plan van aanpak Zwerfafval 2023 en de bijbehorende plaatsingsrichtlijn is reeds gewezen op de noodzaak voor de plaatsing van prullenbakken in de openbare ruimte. Insteek is dat er voldoende gelegenheid moet zijn om als inwoners je papiertje etc. kwijt te kunnen. Daarnaast is gekozen om het volume van nieuwe prullenbakken te vergroten van 40 naar 70 liter. Dat zorgt voor een verschuiving in de inzamelcapaciteit en mogelijk dan ook ledigingsfrequentie. Zoals gezegd moet hier nog nader onderzoek naar gedaan worden. Dit zal worden uitgewerkt in een Optimalisatieplan Prullenbakken in de openbare ruimte. Hierin wordt nogmaals gekeken naar de juiste locaties van de prullenbakken in de openbare ruimte en het aantal prullenbakbakken in relatie tot de inzet die gedaan moet worden om de prullenbakken te ledigen. Dit optimalisatieplan zal in 2025 worden afgerond.

Actieplan RBS 2025-2026

A Participatie De optimalisatie moet passen bij de beleving van de inwoners dan wel in ieder geval uitgelegd en besproken moeten worden. Voordat grootschalig aan de slag gegaan wordt zal dit wijk buurtgewijs worden uitgerold. De herinrichting van het Vijverpark kan als pilot dienen.

C Preventie Communicatie zal in dit kader noodzakelijk moeten zijn: aanleiding, nut en noodzaak moeten duidelijk zijn.

D Monitoring Als het optimalisatieplan uitgevoerd gaat worden moet het effect er van worden gemonitord en zo nodig op geanticipeerd. Dit kan via monitoring van de meldingen via de BuitenBeter-app, eigen waarnemingen etc.

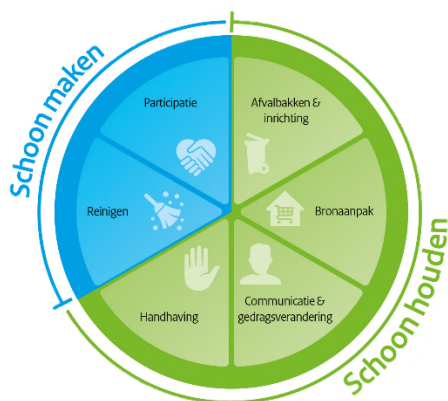
3. Actieplan 2025 – 2026

In de hoofdstukken 1 en 2 is terug gekeken naar de actiepunten uit 2020 respectievelijk 2023 en welk vervolg de Regiegroep Brunssum Schoon hieraan in de jaren 2025-2026 wil geven.

In tabel 3 zijn verdeeld over vijf thema's de actiepunten opgesomd die op basis van de evaluaties de komende periode (januari 2025 – december 2026) worden opgepakt. Vanwege het feit dat voorkomen van zwerfafval continue aandacht vergt en uiteindelijk bijdraagt tot conditionering met als gevolg de gewenste gedragsverandering, zijn het grotendeels terugkerende items van de afgelopen jaren waarop inzet nodig is én blijft.

3.1 Integrale aanpak

De regiegroep is zich bewust dat het verminderen of tegengaan van zwerfafval een integrale aanpak vergt waarbij het van belang is om een goede combinatie te vinden tussen schoonhouden en schoonmaken. In figuur 1 is deze aanpak schematisch weergegeven waarbij gebruik gemaakt wordt van een zestal accentgebieden.

Figuur 1 Integrale aanpak van zwerfafval

Bron: <https://www.afvalcirculair.nl/zwerfafval-microplastics/aanpak/integrale-aanpak>

Bij schoonmaken van de openbare ruimte ligt het accent op:

- Reinigen: het regelmatig schoonmaken van een gebied
- Participatie: opruimacties in de breedste zin van het woord door bewoners, scholen bedrijven etc.

Het **schoonhouden** of beter nog preventie van de openbare ruimte omvat 4 accentgebieden die ten doel staan van het voorkomen van zwerfafval:

- Afbalbakken & inrichting: gaat over de mogelijkheid/middelen waar inwoners hun afval kwijt kunnen en hoe de inrichting in dit kader is vorm gegeven
- Bronaanpak: het voorkomen van bronnen voor zwerfafval
- Communicatie & gedragsverandering: ten centrale doel hiervan is er voor te zorgen dat inwoners weten wat er van hen wordt verwacht én weten hoe ze moeten handelen
- Handhaving: het sluitstuk van de aanpak. Niet eenvoudig te regelen maar wel noodzakelijk om gedragsverandering mede te ondersteunen.

In tabel 3 zijn deze zes accentgebieden schematisch gekoppeld aan de actiepunten vanuit de vijf thema's voor de jaren 2025 en 2026. Het spreekt voor zich dat bij de aanpak van sommige actiepunten meerdere accentgebieden een rol spelen.

3.2 Prioriteit

Het actieplan moet niet gezien worden als statisch document. De wereld om ons heen verandert en dat kan gevolgen hebben op de gekozen thema's in het kader van de aanpak van zwerfafval. De regiegroep ziet het actieplan als een dynamisch document waarin de focus kan verschuiven al naargelang de werkelijkheid. Ook zouden gaandeweg nieuwe punten toegevoegd kunnen worden als de actualiteit daar om vraagt.

Desondanks heeft de Regiegroep Brunssum Schoon toch gemeend een aantal actiepunten te prioriteren om zo toch een bepaalde focus aan te brengen in het geheel.

De regiegroep heeft allereerst binnen haar eigen geledingen afgestemd welke prioriteiten zij zien en waaraan zij zich committeren. Zo heeft elk lid van de regiegroep een actiepunt gekozen van de in tabel 3 opgesomde actiepunten. Het thema 'Participatie' komt met haar actiepunten een aantal keren terug. Verder is de (strategische) communicatie (thema 'Preventie') een actiepunt de komende periode. Uiteraard handt dit actiepunt samen met thema Participatie.

De afgelopen jaren zien we het aantal deelnemers aan zowel de Landelijke Opschoondag als de World Cleanup Day groeien. Vanuit zowel thema Participatie als thema Preventie (bewustwording) is het wenselijk deze groeiende betrokkenheid verder uit te bouwen. Vandaar dat dit als actiepunt wordt opgepakt in 2025. Denk dan bijvoorbeeld aan het (nog) meer betrekken van scholen en ondernemers.

Een laatste en zeker niet onbelangrijke prioriteit is en blijft die financiën. De regiegroep heeft jaarlijks een bedrag van €5.000,- te besteden. Dit is een vast bedrag en wordt al jaren ingezet voor de actiepunten die we samen bepalen, onder andere op basis van input van hetgeen wordt aangedragen. De financiën zijn een essentieel onderdeel van onze aanpak, bijvoorbeeld zodat nieuwe producten kunnen worden aangeschaft, zoals grijpers voor vrijwilligers. Verder bedanken we jaarlijks diegenen die zich belangeloos inzetten voor een schoon Brunssum.

3.3aan de slag

Als regiegroep gaan we verder waarmee we als regiegroep samen met anderen al bezig zijn. Een schoner Brunssum, een mooier Brunssum, meer betrokkenheid van meerdere partijen, meer gemeenschapszin door samen te werken en uiteraard meer bewustwording creëren (van jong tot oud).

Bewust hebben we dit document kort en bondig gehouden. Enerzijds om geïnteresseerden mee te nemen in hetgeen we met z'n allen doen. Anderzijds om te laten zien dat we graag doorpakken en doorgaan met hetgeen we bedenken en willen bereiken.

Tabel 3 Actieplan 2025-2026 Regiegroep Brunssum Schoon

Thema Actiepunt				Prioriteit	Accentgebieden						
					Schoonmaken		Schoon houden				
					Reinigen	Participatie	Afvalbakken & Inrichting	Bronaarpak	Communicatie & Gedragsverandering	Handhaving	
A	Participatie	1	Actief betrekken van en verhogen verantwoordelijkheidsgevoel bij:								
		a	Inwoners	X							
			1 Adoptie van een deel van de openbare ruimte	X		X					
		b	Ondernemers	X							
			1 Aandacht voor de 25-meter regel			X		X		X	
			2 Adoptie van een deel van de openbare ruimte								
		c	Woningcorporaties								
			1 Adoptie van een deel van de openbare ruimte								
		d	Scholen	X							
			1 Adoptie van een deel van de openbare ruimte			X		X			
		2	Zoeken naar afstemming en samenwerking tussen partijen die werkzaam zijn in de openbare ruimte		X	X					
		3	In beeld brengen wie waar in Brunssum zwerfafval opruimt (en welke frequentie).	X	X	X					
B	Hotspots	4	Organisatie "Parel Poetsdag"			X					
		5	Vrijwilligerswerk voor bestrijden van zwerfafval leuker en aantrekkelijker maken			X			X		
		6	Bij de uitrol optimalisatieplan Openbare Prullenbakken ruimte bieden voor inbreng van uit de Buurtnetwerken	X		X					
C	Preventie	1	Aanpak bijplaatsingen en dumpingen	X	X	X			X	X	
		2	Aanpak overlast vroegtijdig/foutief aanbieden PMD	X	X	X			X	X	
		3	Gerichte aandacht voor beter opruimen van de visitekaartjes van Brunssum		X	X			X	X	
D	Monitoring & beeldkwaliteit	1	Strategische communicatie	X							
		a	Gedragsbeïnvloeding d.m.v. communicatie: Jaarkalender communicatie	X					X		
		b	Onder de aandacht brengen van de mogelijkheden om overlast door afval en zwerfafval te melden (BuitenBeter-app)	X		X			X		
		c	Communicatie m.b.t. doneerringen	X				X	X		
		1	Monitoren van Brunssum-breed straatbeeldkwaliteit								
		a	Uitvoeren van een externe monitoring van de beeldkwaliteit binnen de gemeente Brunssum. Zwerfafval	X	X		X				
		b	Monitoren van de meldingen uit de BuitenBeter-app	X			X				
		c	Onderzoek naar mogelijkheid van schouwen door leden van de buurtnetwerken			X	X				
		2	Wrappen prullenbakken en welk effect heeft het.	X			X		X		
		3	Verder vormgeven aan de plaatsingsrichtlijn via het optimalisatieplan openbare prullenbakken	X			X		X		
E	Financiën	4	Evaluatie gebruik doneerringen	X			X		X		
		1	Verkrijgen regulier gemeentelijk budget bestrijding zwerfafval. Vooralsnog is er budget gereserveerd ad € 5.000,- per jaar voor lopen kosten t.b.v. opruimen zwerfafval (prikstokken, zwerfafvalkarren, verwijderingskosten zwerfafval, Rd4-tikken ondergrondse, "bedankkosten" etc.	X							
		2	Aanvragen subsidie verpakkingsfonds en mogelijk andere subsidies. Subsidies komen nu ten goede aan het budget straatreiniging (schoonhouden wegen en onderhoud en ledigen prullenbakken door Beter Buren en gemeente).	X							